

N:o 68.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1893, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Ljusdals stationssamhälle af mark från indragna löjtnantsbostället ²³⁵/₃₈₄ mantal Gärde N:o 2.

(I. A.)

Med anledning af en utaf Ljusdals stationssamhälle hos Kongl. Maj:t gjord ansökning, att för underlättande af den för stationssamhället fastställda regleringsplanens genomförande åt stationssamhället måtte upplåtas visst område från indragna löjtnantsbostället ²³⁵/₃₈₄ mantal Gärde n:o 2 i Ljusdals socken af Gefleborgs län, har Kongl. Maj:t, under åberopande af bifogadt protokoll öfver finansärenden för den 24 februari innevarande år, i en samma dag till Riksdagen aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 41) föreslagit Riksdagen att medgifva,

ej mindre att det till nyssnämnda hemman hörande gårdsskifte med derå befintliga åbyggnader, men med undantag af den mark, som tagits i anspråk för norra stambanan, måtte den 14 mars 1894 upplåtas till Ljusdals stationssamhälle mot den löseskilling, som, efter det saluvärdering på stationssamhällets bekostnad å skiftet förrättats i den ordning, som för verkställande af arrendeuppskattning vore stadgad, af Kongl. Maj:t bestämdes, under vilkor,

att löseskillingen erlades vid skiftets tillträdande, och

att skiftet skulle svara för så stor del af hemmanets mantal, som enligt i behörig ordning skedd fördelning funnes derå belöpa, äfvensom, i

öfverensstämmelse med hvad i nådiga brefvet den 29 maj 1874 stadgades angående mindre kronoegendomar, som försålles, i jordeboken upptagas under titel allmänt frälse och för betecknande af denna dess natur påföras ränta till kronan i likhet med andra frälseegendomar i orten,

än äfven att den inflytande löseskillingen måtte på samma sätt som köpeskillingar för försålda mindre kronoegendomar få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Af förenämnda statsrådsprotokoll inhemtas, bland annat, att ifrågasvarande genom boställdirektionens vid Helsinges regemente kontrakt den 6 juli 1872 på tjugu år från midfastan 1874 utarrenderade boställe lemnar i årligt arrende 20 kubikfot korn, 10 kubikfot råg och 40 skålpund smör, motsvarande i penningar för löpande arrendeår 94 kronor 13 öre, samt kontant 165 kronor, deraf 150 kronor för fri dispositionsrätt öfver virkesafkastningen från vissa egendomen tillhörande skogsskiften, eller tillhoppa 259 kronor 13 öre, och att hemmanet följaktligen tillhör antalet af de inom de norrländska länen belägna mindre kronoegendomar, som jemlikt kongl. brefvet den 27 juni 1887 böra, derest deras bibehållande åt kronan icke af befintlig skogstillgång eller annan särskild anledning påkallas, till den högstbjudande försäljas.

Till stöd för ofvannämnda, af Ljusdals stationssamhälle gjorda framställning hade hufvudsakligen anförts, att gårdsskiftet i sin helhet fölle inom den genom kongl. brefvet den 19 februari 1892 fastställda regleringsplan för stationssamhället och vore enligt planen indeladt dels till torg, esplanad och delar af gator och dels till tomter; att någon nämnvärd byggnadsverksamhet icke rådt inom området, sedan detsamma blef regleradt, hvilket delvis antages bero på att affärsverksamheten och konjunkturerna under senare åren i allmänhet icke varit uppmuntrande för dylik verksamhet, men äfven derpå, att tomtjorden i Ljusdal af den enskilde jordegaren merendels hölles i så högt pris, att det verkade afskräckande för köp; att, om blott början blefve gjord med upptagande af en eller annan gata enligt planen och utsättande af tomter samt desammas upplåtande till allmänheten mot skälig lösen, byggnadsverksamheten sannolikt skulle få en kraftig ansats framåt och stationssamhällets utveckling mycket påskyndas, då deremot, i fall stationssamhället ej sattes i tillfälle att sjelft vidtaga nyssnämnda förberedande åtgärder, utan gårdsskiftet med sitt centrala läge förvärfvades af enskild spekulant, som dervid sannolikt endast skulle åsyfta egen vinning, ofvan antydda utveckling komme att, om ej omintetgöras, dock i hög grad fördröjas; att stationssamhället, som för regleringen nödgats skuldsätta sig, skulle genom den ifrågasvarande egans förvärfvande vinna förbättring i sin finansiella ställning; och att, då Ljus-

dal utgjorde en stor och viktig centralpunkt för provinsen Helsingland med dess storartade trävarurörelse från såväl enskilda som särskildt allmänna skogar, en liten uppoffring för nämnda samhälle från statens sida icke syntes vara obefogad.

Då Ljusdals stationssamhälle i ansökningen visat vigten deraf, att stationssamhället komme i besittning af det ifrågavarande egoskiftet, och lämpligt tillfälle således nu erbjöde sig att genom upplåtelse af detsamma understödja stationssamhället, som för sin utveckling nog ändå finge vidkännas rätt ansenliga uppoffringar, hade kronofogden tillstyrkt bifall till ansökningen antingen och helst i dess helhet eller ock på det sätt, att af gårdsskiftet till stationssamhället upplåtes hvad af skiftet enligt faststald regleringskarta utlagts till allmänna platser mot en årlig afgäld, svarande mot de platserna i förhållande till hela hemmanet åliggande onera, och att beträffande hvad derutöfver af skiftet återstode eller byggnadstomterna det lemnades stationssamhället tillfälle att dem till sig lösa efter det värde, som kunde desamma åsättas i den ordning, som i kongl. kungörelsen den 10 november 1882 angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner vore för arrendevärderingar stadgad.

I den skrifvelse, hvarmed ansökningen öfverlemnats, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande upplyst, att Ljusdals stationssamhälle, för hvilket Kongl. Maj:ts befallningshafvande med tillämpning af kongl. brefvet den 28 juni 1889 utfärdat ordningsföreskrifter samt byggnadsstadga och brandordning, vid utgången af 1890 innehölle 608 mantalsskrifna personer med 73 boningshus till sammanlagdt taxeringsvärde af 301,500 kronor, hvilket antal och värde sedermera förökats, samt att Gärde gårdsskifte begränsades af Ljusdals jernvägsstations område, i trakten hvaraf en ej obetydlig affärsverksamhet syntes på väg att uppstå, och genomskures af landsvägen från Hudiksvall, ledande genom den äldre bygden vid kyrkan, mot Herjeådalen och Jemtland, samt syntes, ehuru till den mot kyrksjön belägna delen besvärad af flodvattnet från Ljusne elf, i öfrigt lämpa sig synnerligen väl för bebyggande; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande vidare framhållit, att gårdsskiftet med hänsyn till det centrala läget lämpade sig särdeles väl såsom utgångspunkt för tillämpningen af den faststalda regleringsplanen, hvilken det borde vara i statens intresse att i någon mån underlätta. Härigenom erhöles ock stationssamhället, såsom önskvärdt vore, någon lindring i sina utgifter, hvilket ändamål i förevarande fall skulle vinnas ej mindre genom besparade utgifter för expropriation af mark till allmänna platser än ock, i händelse af bifall till ansökningen i dess helhet, genom direkt inkomst af tomtförsäljningar, utarrenderingar af slätterlägenheter m. m. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade fördenskuil tillstyrkt

bifall till framställningen, så vidt möjligt så, att upplåtelse beviljades af gårdsskiftets hela område med eller utan åbyggnader, eller ock, derest sådant finnes ej kunna ske, på sätt och till den utsträckning, som med ledning af kronofogdens afgifna yttrande kunde pröfvas lämpligt.

Efter remiss hade domänstyrelsen afgifvit underdånigt utlåtande öfver ifrågavarande ansökning och i sammanhang dermed yttrat sig angående dispositionen af de delar utaf hemmanet Gärde, som icke afsåges i ansökningen; och hade styrelsen, som i fråga om hemmanets disponerande inhemtat yttranden af kronofogden och Kongl. Maj:ts befallningshafvande äfvensom af öfverjägmästaren i Gefle-Dala distrikt, tillika öfverlemnad dessa yttranden.

I berörda utlåtande hade domänstyrelsen anført, att af de uppgifter, som lemnats angående inbördes läget mellan hemmanets särskilda delar, och hvad för öfrigt i ärendet blifvit upplyst syntes framgå, att de inegoskiften, som ej bibehöllos i statens ego, borde så väl med hänsyn till en fördelaktig realisering som för att i det allmännas intresse bereda tillfälle till bildande af smärre sjelfständiga jordbrukslägenheter ifrågakomma till försäljning hvar för sig utan sammanblandning med skogsmarken. Med denna uppfattning, och då hemmanets gårdsskifte ej veterligen vore för något statsändamål behöfligt, hade styrelsen ej något att erinra deremot, att, såsom i ansökningen blifvit ifrågasatt, detta skifte föryttrades skildt från öfriga delar af hemmanet; och då skiftet i dess helhet fölle inom den för Ljusdals stationssamhälle fastställda regleringsplan, funne styrelsen det ej vara mer än billigt, att, såsom i likartade fall medgifvits Hvetlanda bysamhälle och Eslöfs köping, stationssamhället finge tillfälle att utan täflan å auktion förvärfva skiftet för den köpeskillning, hvartill detsamma i vederbörlig ordning kunde komma att uppskattas, hvaremot styrelsen ansåge sig ej hafva skäl att föreslå någon sådan eftergift åt stationssamhället, som kronofogden och Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt i fråga om upplåtelse af den del af området, som enligt regleringsplanen vore afsedd till allmänna platser.

Beträffande dispositionen i öfrigt af hemmanet Gärde ansåge domänstyrelsen till en början den så kallade Råbbskogen, hvilken låge intill det år 1882 till kronopark afsatta Vallskogsskiftet och i forna tider varit såsom fäbodevall för denna skog använd, ej böra komma i enskild persons ego, då derigenom kunde för kronoparken med dess för bevakningen temligen afskilda läge uppstå olägenheter af flera slag; hemställande med afseende härå domänstyrelsen, att Råbbskogen vid arrendetidens slut måtte bibehållas för att förenas med nämnda kronopark. Beträffande de återstående inegoskiftena hemställde domänstyrelsen, att, i enlighet med hvad

kronofogden och Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, desamma måtte, sedan behörig andel i hemmanets mantal blifvit hvart och ett af dessa skiften åsatt, under de i kongl. brefvet den 29 maj 1874 omförmälda vilkor hvart för sig utbudas till försäljning, samt att, förutom det till kronopark redan afsatta Vallskogsskiftet, såväl Mellanskogsskiftet, hvilket icke låge mer än ungefär 1½ kilometer från Mellanskogsskiftet till förra kaptensbostället Sjulhamre, som ock öfriga till hemmanet Gärde hörande skogsskiften måtte, i enlighet med hvad öfverjägmästaren tillstyrkt, vid arrendetidens utgång ställas under skogsstatens omedelbara vård.

Emot Kongl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet icke haft annat att erinra än att, då berörda boställes gårdsskifte, enligt hvad i ärendet upplysts, gränisar intill Ljusdals jernvägsstations område, det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke någon del af boställets mark må vara behöflig för stationens utvidgning eller böra undantagas för dess framtida behof, helst den förespeglade utvecklingen af stationssamhället måste antagas medföra ökad verksamhet vid stationen och deraf föranledt ökad behof af utrymme. Med anledning häraf och då följaktligen jernvägsstyrelsen synes böra sättas i tillfälle att yttra sig i frågan, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte medgifva
 ej mindre, att det till indragna löjtnantsbostället
^{235/384} mantal Gärde n:o 2 i Ljusdals socken af Gefleborgs län hörande gårdsskifte med derå befintliga åbyggnader, men med undantag af den mark, som redan tagits i anspråk för norra stambanan eller som Kongl. Maj:t, efter jernvägsstyrelsens hörande, kan anse ytterligare komma att för banan erfordras, må den 14 mars 1894 upplåtas till Ljusdals stationssamhälle mot den löseskillning, som, efter det saluvärdering på stationssamhällets bekostnad å skiftet förrättats i den ordning, som för verkställande af arrendeuppskattning är stadgad, af Kongl. Maj:t bestämmes, under vilkor,

att löseskillningen erlägges vid skiftets tillträdande, och
 att skiftet skall svara för så stor del af hemmanets mantal, som enligt i behörig ordning skedd fördelning finnes derå belöpa, äfvensom, i öfverensstämmelse med hvad i kongl. brefvet den 29 maj 1874 stadgas angående mindre kronoegendomar som försäljas, i jordeboken upp-

tagas under titel allmänt frälse och för betecknande af denna dess natur påföras ränta till kronan i likhet med andra frälseegendomar i orten,

än äfven att den inflytande löseskillingen må på samma sätt som köpeskillingar för försålda mindre kronoegendomar få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Stockholm den 20 april 1893.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.
